

**YAHYA KEMAL'İN “ATİK- VALDE'DEN İNEN SOKAKTA”
ADLI ŞİİRİNİN İLETİŞİM AÇISINDAN İNCELENMESİ****THE INVESTIGATION OF YAHYA KEMAL'S POEM
CALLED “ATİK VALDE'DEN İNEN SOKAKTA”
IN TERMS OF COMMUNICATION**

Özcan GÖKHAN*

Özet

Yahya Kemal, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli şairlerinden biridir. Kendinden sonraki pek çok şairi, insanı ve kalem erbabını şiirleri ve düşünceleriyle etkilemiştir. Yahya Kemal'in şiirleri, edebi şahsiyeti, şairliği, mütefekkirliği ve hayatı üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Yahya Kemal'i anmak ve sanatını anlamak için pek çok sempozyum düzenlenmiştir. Yahya Kemal'in “Atik- Valde'den İnen Sokakta” şiiri bu çalışmada iletişim ve iletişim unsurları açısından incelenecektir. Şiir kadim bir iletişim yoludur. Medeniyetimizin hemen hemen bütün büyük âlimleri, düşünürleri, sanatkarları duygularını düşüncelerini şiirle ifade etme yoluna gitmişlerdir. Yahya Kemal, şiirsel iletişimin ve şiirin imkânlarını ustaca kullanan bir şairdir. İçinde yaşadığı toplumun değerlerinden uzak düşmenin yarattığı sıkıntı, pek çok Cumhuriyet aydını gibi Yahya Kemal'de de görülmektedir. Batılı bir yaşam tarzı nedeniyle uzaklaştığı toplumla yakınlaşmayı şiirle sağlamış ve bu uzaklığın yarattığı burukluğu şiirle aşmaya çalışmıştır. Yahya Kemal, bu şiiriyle dinî değerler bakımından kendisini bir parçası saydığı toplumla iletişim kurmakta şiirsel ifadenin sağladığı olanaklarla duygularını açıklamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yahya Kemal, İletişim, Dini Değerler, Şiir, Şiir İncelemesi.

Abstract

Yahya Kemal; he is one of the important poets of the Republican era. He influenced many subsequent poets, persons and writers with his poems and opinions. Lots of researches have been carried out about Yahya Kemal's poems, his literary and reflective personality, his poetship and his life. To commemorate Yahya Kemal and art symposium was organized to understand the many. Yahya Kemal's poem called “Atik-Valde'den İnen Sokakta” will be studied in terms of communication and communication elements in this article. Poem is an ancient communication way. Almost all the great scientists, thinkers and artists of our civilization expressed their feelings by poems. Yahya Kemal is a poet who uses the opportunities of poetic communication and of poem skilfully. The trouble resulted from staying away from the values of the community that one lives in is also seen in Yahya Kemal like many other Republican intellectuals. By the help of poem, he ensured getting closer the distance with the community which he stayed away because of a western lifestyle and

* Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, o.gokhan@alparslan.edu.tr

he tried to overcome the resentment which was resulted from this distance. With this poem, Yahya Kemal is communicating with the society of which he considers himself a part in terms of religious values, and he is stating his feelings with the help of poetic expression.

Keywords: Yahya Kemal, Communication, Religious Values, Poem, Poet, Opinion, Poem Survey.

1. Giriş

Eski zamanlardan beri insanlar sözcükler, işaretler gibi sözel, görsel ve işlevsel semboller kullanarak anlaşmaktadır. İnsanın düşünme yetisine sahip oluşu bu yetisini iletişimle ortaya koymasını sağlamıştır. Zihni bir süreç olan düşünme iletişimle vücut bulmakta, varlık kazanmaktadır. Bu süreç insanoğlunun eşyanın isimlerini öğrenmesiyle başlamıştır, denilebilir. İnsanoğlu düşüncelerini dil üzerinden aktarır. Bu aktarım iletişimin meydana geldiği toplum veya topluluk tarafından bilinmekte, ortak kodlar ve anlaşma üzerinden iletişim sağlanmaktadır. İletişim, kaynakla alıcı arasında ortak kodlar üzerinden kurulan belirli bir kanal aracılığıyla sinyaller üzerinde düğümlenmiş anlamın aktarımıdır. İletişimin gerçekleşebilmesi için dilin ve bu dilin işaretlerinin kodlarının, iletişimin yapıldığı toplum tarafından bilinmesi, ortak kabullere ve kolektif bir anlaşma yapısına kavuşturulmuş olması gerekir.

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.”(Ergin, 1994: 19). Ergin’in bu tanımından da anlaşılacağı üzere dil bir iletişim, evreni tanımlama ve düşünme aracıdır. Dilin işlevlerinden birisi de şiirselliğidir. Dilin şiirsel işlevi diğer işlevlerinden çok daha farklıdır. Dil, iletişim aracı olarak daha belirgin ve herkes tarafından bilinen kodlara sahipken şiirsel işlevi devreye girince daha girift bir yapı ortaya çıkar. Şiirsel işlev, dilin yeni anlamlar, imgeler ve hayallerle örülmesine imkân tanır. Şiir dilinin kimi ortak kodlarından söz edilebilir ancak modern dönemde genel olarak hemen her şairin kendisine özgü bir imge dünyası olduğu için her şair başlı başına ele alınabilir. Klasik edebiyatta şairlerin ortak imgelem dünyasını oluşturan mazmunlar kullanılmıştır, ancak modern dönemde bu mazmunlar yerini kişisel kullanımlara bırakmıştır. Kimi şairler kolektif bilincin ürünü olan bu mazmunları sonraki dönemlerde nispeten kullanmıştır, kimileri ise klasik edebiyattan uzaklaşarak Batı kaynaklı bir hayal dünyası oluşturma eğilimi içinde olmuşlardır. Ayvazoğlu’na göre Yahya Kemal, edebiyatımızın ilk modern şairlerinden biri olarak görülmektedir. Yahya Kemal Paris’te tanıştığı Jose Maria de Heredia’nın klasik şiirin unsurları ile modern şiiri birleştirme düşüncesini, Türk şiirine uygulamıştır (Ayvazoğlu, 1995: 25). Yahya Kemal, Klasik şiirin unsurlarını modern dil ile birleştirerek farklı bir yaklaşım geliştirmiştir.

“ATİK- VALDE’DEN İNEN SOKAKTA

Nihad Sami Banarlı’ya

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine,
Kaç def’a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine,
Sessizdiler. Fakat Ramazan mâneviyyeti
Bir tatlı intizâra çevirmiş sükûneti;
Semtın oruçlu halkı, süzölmüş benizliler,
Sessizce çarsıdan dönüyorlar birer birer;
Bakkalda beklesen fikarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu nes’e kapladı kerpiçten evleri.
Yârab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!

Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş’esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hadsiz yaşattı rûhuma bir gurbet aksamı.
Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime;
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
“Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Mademki böyle duygularım kaldı, çok şükür” (Beyatlı, 2012: 19).

Yahya Kemal, Sermet Sami Uysal ile yaptığı sohbetlerin birinde şiirin yazıldığı mekân, bahsi geçen şahıslar, Nurbanu Sultan hikâyesi ve şiirin yazılışıyla ilgili bazı noktalara değinmektedir:

“Atik-Valde, Toptaşı’nda. Orda deliler vardı. Atik-Valde, Nurbanu Sultan’ın camisiydi. I.Selim’in karısı, III. Murat’ın annesi olan Nurbanu Sultan, nüfuz rekabeti yüzünden saraydan çekilmeye mecbur edilip Üsküdar’daki köşküne gitti. Orada, Mimar Sinan’a bir cami başlatıyor. Bir rivayete göre bunu Mimar Davut bitiriyor. Bir kısmına göre Mimar Davut başlayıp yine o bitiriyor. Neyse cami ile etrafındaki medrese, bimarhane, mektep, Şabaniye dergâhı, imaret çepçevre bir mimari kadro içindedir. Caminin arkasında mezarlık, önünde şadırvan var. Fakat maalesef bugün bunlar harap. (İstanbul’da Üsküdar’da Toptaşı semtinde Mimar Sinan’ın 1577-1583 yılları arasında Nurbanu Sultan adına yaptığı cami, medrese, darüşşifa, kervansaray, hamam, imaret gibi yapılardan oluşan bir Atik-Valde Sultan Külliyesi bulunmaktadır.)

Nurbanu Sultan, Ayasofya’da kocası II. Sultan Selim’in Mimar Sinan tarafından yapılan türbesinde yatar. Kendisi Venedikli bir kadındı. Ben 1934’te Moda’da otuyordum. Hemen her gün Üsküdar’a gidip orayı keşfe çalışıyordum. Atik-Valde’den Karacaahmet’e bir sokak iner. 1934’te bir Ramazan günü, o dar sokakta durdum. Halkı, kerpiç evleri, bakkal dükkânını seyrettim. O empresyonu (intiba, izlenim) aldım. Taksiye binip Moda’ya avdet ettim. İşte “Atik-Valde’den İnen Sokakta” isimli şiirimi, o intibaımı yavaş yavaş işleyerek bu sene bitirdim.” (Uysal, 1972: 97-99).

Yahya Kemal, o dönemlerde Moda’da ikamet etmektedir. Moda’yı Üsküdar’dan farklı görmekte bu sebeple Üsküdar için “Müslüman diyarı” tabirini kullanmaktadır. 1930’lu yıllar Batılı yaşam tarzının seçkinler, siyasetçiler, yöneticiler, bürokratlar ve zengin kesim tarafından benimsendiği, İslami yaşam tarzını benimseyen milletten kendilerini soyutladığı bir dönemdir. Bu yıllar devrimlerden sonra geleneksel yaşamı benimseyen halkla yönetici ve üst zümreler arasında kültürel kopuşun yaşandığı yıllardır. Halk, inançlarını ve geleneklerini sürdürmeye devam ederken Batı zihniyetini benimsemiş kimseler halkı ve inançlarını hakir görmeye başlamıştır. (Çetin, 2010:37)

Yahya Kemal de uzun yıllar Paris’te kalmış milletin değerlerinden ve inanç dünyasından kopmuştur, ancak zaman zaman bu dünyayı özlemekte garip bir hasret çekmekte, bazen bayram namazlarına bazen sabah namazlarına gitmektedir. Bir yazısında, Büyükaada’da ikamet ederken bayram namazına gitmeye niyetlendiğini fakat sabah uyanamamak korkusuyla uyuyamadığını ve vakit gelince abdest alıp camiye gittiğini anlatır. Çünkü yaşadığı alafranga hayat sabah namazına uyanmaya elvermemektedir. Namazdan sonra ayandan Reşit Akif Paşa’nın söyle dediğini nakleder: “Bu bayram namazında iki defa mesudum, hamdolsun sizlerden birini kendi başına camiye gelmiş gördüm.” (Beyatlı, 1969: 128). Çalışmanın konusu olan şiiri yazdığı dönemde oruçlu olmamasına rağmen oruç tutanların derin imanını hissetmekte bunu yaşayamamanın verdiği hüznü duymaktadır. Bu dönem, milletle Batıcı zümre arasında kültürel uyumsuzlukların ortaya çıktığı, halkın adeta zorla Batılılaştırılmaya çalışıldığı dönemdir.

Nurullah Çetin’e göre Yahya Kemal, kendisinin de içinde olduğu modern yaşam biçimine sahip kesime şiiriyle şu mesajı vermektedir:

“Türk milleti, batılı anlamdaki modernizmin ürünü olan yaşam biçimini benimseyebilir. Biz millî bütünlüğümüzü bozmamak için milletimizin benimsediği değerleri benimsemek, yaşamasak bile en azından onlara saygı duymalı, onların kültürel değerlerini ve hayat tarzlarını millî yapımızın birer parçası olarak kabul etmeliyiz. Hatta yaşam planında olmasa da duyguyu, heyecanı paylaşma planında onlarla bir olduğumuzu göstermeliyiz. En azından İslamî değerleri millî kültürümüzü oluşturan parçalardan biri olarak kabul etmeliyiz.” (Çetin, 2010: 37-38).

Şair, çocukluğunda aldığı dinî terbiyeyi, dinlediği Muhammediye’leri asla unutmama-

mış, sonraki yaşamında bu değerlerden uzaklaşmanın burukluğunu yaşamış ancak o dönemki yaygın olan modern anlayışa da uyum gösterememiş her zaman bu uzaklığın burukluğunu yaşamıştır(Bolay,1983: 198- 218). "Atik-Valde'den İnen Sokakta" şiiri 1934 yılında yazılmış ve Hürriyet Gazetesi'nde 6 Mayıs 1956'da yayımlanmıştır (Çetin, 2010: 37). Şiirin yazıldığı yıllar aynı zamanda Türkçe ezan uygulamasının hayata geçirildiği dönemdir. Yahya Kemal, o dönemde Yozgat milletvekilidir. Çocukluğunun, kişiliğinin önemli bir parçası olan ezan ve tekbirlerin devrim adına seçkinler tarafından kanunla değiştirilmesi şairde ayrı bir burukluk yaratmış olmalıdır. Yahya Kemal Paris'te yaşadığı bohem hayatın bile çocukluğunun içinde yoğrulduğu Üsküp'ün manevî ve dînî ortamını gölgeleyemediğini, sıkıntılarını ve yalnızlığını bu geçmişe dönerek aştığını belirtmektedir:

"O yaşlarımda ben Üsküp minarelerinden yükselen ezan seslerini duyarak, içim bu seslerle dolarak yetişiyordum. Minarelerde ezan başladığı zaman, evimizde ruhanî bir sessizlik olurdu. Galiba Üsküp'ün sokaklarında da böyle bir rüzgâr dolaşır, bütün şehri bir mabet sükûnu kaplardı. Yalnız ezan sesleri duyulurdu. Annemin dudakları İsm-i Celâl'le kımıldardı. Bin üç yüz sene evvel, Hazret-i Muhammed'in Bilal-i Habeşi'den dinlediği ezan asırlarca sonra, bizim semamızda hem dînî hem millî bir musikî olmuştu. O andan semamızın mağfîret âleminden gelen ledünnî bir sesle dolduğunu hissederdim. Bu sesler beni bütün ömrümce bırakmış değildir. Müslüman Türk çocuklarının dînî terbiyesinde ezan seslerinin büyük tesirine inanırım. Ben Paris'te iken bile, hiç münasebet olmadığı hâlde kulaklarıma Üsküp'teki ezan seslerinin bir hatıra gibi aksedip beni bir nostalji içinde bıraktığını hissettiğim anlar olmuştur" (Banarlı, 1977: 26).

Yahya Kemal, 1930'lu yıllarda dînî değerlerden ve toplumdan uzaklaşmanın ruhunda yarattığı sarsıntıları, Üsküp'e benzediği Üsküdar'a geçerek bu semtlerde gezerek aşmaya çalışmıştır. O yıllarda Moda'da yaşayan şair içinde bulunduğu ortam ve sosyal çevreden sıkılmaktadır.

2. "Atik-Valde'den İnen Sokakta" Şiirinin İletişim Açısından Değerlendirilmesi

İletişim; temel olarak verici ile alıcı arasındaki ses, işaret, yazı vb. kanallar aracılığıyla sinyallerin taşınmasıdır. Bu sinyallerin işaret ettiği manalarla düğümlenmesi o anda iletişime katılanlar tarafından yani konuşan ve dinleyen, yazar ve okur, gösteren ve gören arasında gerçekleşir. Kaynak ile alıcı arasında sinyaller üzerinden taşınan anlam iki tarafın bildiği ortak kodlar esasına dayanmaktadır.(Herrlitz, 1983:16). Yahya Kemal de şiirlerini oluştururken ortak kodlar ve parçası olmak istediği toplumun ortak duygularıyla hareket etmektedir.

Yahya Kemal, "Atik-Valde'den İnen Sokakta" adlı şiirinde modern bir yaşamın hâ-

kim olduğu Moda'da oturan bir kişinin dini değerlerin daha yoğun yaşandığı Üsküdar'da yaptığı geziler sonucu edindiği izlenimleri anlatmaktadır. Bu şiirde kaynak olan şair bu dini değerlerden uzak düşmenin yarattığı hüznü ve burukluğu alıcı olan okura oruç, iftar, ramazan topu gibi ortak değerler üzerinden aktarmaktadır. Yahya Kemal, Orhan Şaik Gökyay'a şiiriyle ilgili şöyle der:

“Ben Moda'da oturdum. 1913'ten sonra Üsküdar'a alışmışım. Atik Valide'ye yürüdüm. İki şiirim vardır, o zaman söylemişimdir. Biri “Ziyaret” öteki de “Atik-Valide'den İnen Sokakta”. Bir ramazan günü Moda'dan, Müslüman diyarı olan Atik Valide'ye gittim. İftara beş on dakika kala sokakta idim. Manzumede anlattığım gibi halk birer birer evlerine çekildiler. Ben, تنها sokakta kaldım oruçsuz ve neşesiz. Üzüldüm, iskeleye geldim” (Gökyay, 1995: 241).

Şiirin aşağıda verilen dizelerinde bu ortak değerler tespit edilmeye çalışılmıştır:

“İftardan önce gittim Atik-Valde semtine,
Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine,
Sessizdiler. Fakat Ramazan mâneviyyatı
Semtin oruçlu halkı, süzölmüş benizliler
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.
Yârab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!”

Şair bu dizelerde ramazanla ilgili ortak imgeler üzerinden okura bir oruç peyzajı çizmiş, bu kavramlarla halkın dini değerlerle ilgili hissiyatını vermiştir. Bu dizelerde geçen dini terminoloji okurların alacağı ve anlamlandıracağı ortak kavramlardandır. Bu kavramlar şairin de dâhil olduğu kültür ikliminin ana unsurlarındandır. Şiirin son bölümünde ise şair uzaktan izleyen biri olarak bu sahnenin dışında yer almanın verdiği hüznü aktarmaktadır.

“Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hadsiz yaşattı ruhuma bir gurbet akşamı.
Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime;
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Mademki böyle duygularım kaldı, çok şükür.”

Şair Üsküdar'la ilgili çizdiği bu oruç peyzajıyla bize milletin maneviyatını oluşturan dini değerleri anlatmakta dönemin bu değerlerden uzak duran anlayışını şiir dilinin elverdiği ölçüde yermektedir. Bu şiiri oluştururken toplumun ortak kabulleri ve ortak değerler üzerinden bir kodlama yaparak duygu ve düşüncelerini şiir biçiminde ortaya koymuştur.

3. Kodlama-Dekodlama Açısından "Atik-Valde'den İnen Sokakta" Şiiri

İletişim açısından dil, en yalın anlatım ile kodlama ve kod çözme olarak tanımlanır. Bir metni yazanın iletmek istediği bildiri, genel dilde sözcük adı verilen göstergelerle kodlanmış, şifrelenmiş olur. Aynı dil birliğinden olan ya da o dili bilen kimse aracı olan dilden yararlanarak kodları çözer; bildiriye algılamış olur (Aksan, 1995: 23).

İletişimin gerçekleşebilmesi için kaynağın kullandığı kodun alıcı tarafından bilinmesi gerekir. Kodlama-Dekodlamayı kaynağın tasavvurlarını dil işaretlerine çevirmesi ve alıcının bu dil işaretlerini tasavvurunda yeniden tercümesi olarak anlamaktayız. Kodlama ve dekodlama tasavvurda gerçekleşmektedir. İletişimin gerçekleşmesi için kullanılan kodların kaynak ve alıcı arasında anlaşılabilir ölçüde ortak olması ve aynı kültür dairesi içinde meydana gelmesi gerekir. Aksi takdirde kaynaktan alıcıya gelen kodlar çözümlenemez (Herrlitz, 1983: 28-29).

Yahya Kemal "Atik-Valde'den İnen Sokakta" adlı şiirinde tasavvurundaki ramazan manzarasını alıcının algılayacağı ve anlayacağı kodlamalarla çizmiştir. Şair semti ve halkını bir ramazan iftarı öncesinde anlatmıştır. Görüntüyü fazla değiştirmeden vermiştir. Sokakların sessizliği, semtin oruçlu halkının süzölmüş benizleri, fakara kızcağızlarının bakkalda beklemesi, ramazan maneviyatı, top ve iftar ikilisi, bir top gürültüsüyle günün sona ermesi, iftarla birlikte evleri bir nurlu neşenin kaplaması ve bu durumun ferahlığı şiirin ilk iki bölümünde şairin çizdiği manzarayı kodlamasında kullandığı kodlardır. Bu kodlama okur-alıcı tasavvurunda çözümlendiğinde Ramazan neşesini yaşayan fakir bir semtin huzur dolu mütedeyyin insanların yaşadığı o an belirlemektedir.

Şiirin son bölümünde şair, okura bu mütedeyyin insanlardan ve inançtan uzak kalmanın verdiği hüznü aktarmaktadır. Bunun için şöyle bir kodlamaya başvurmuştur: Oruçsuz ve neşesiz kalmak, yurdun iftarından uzak kalmanın gamı, gurbet akşamı... Daha sonra şair kendisini teselli eder bunun için şu kodlara başvurur: "teselli bu derdime; ferahladım ve dedim kendi kendime: Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür/ Mademki böyle duygularım kaldı, çok şükür." Alıcı-okur bu kodlama üzerinden yapacağı de-kodlamayla tasavvurunda şöyle bir açıklamaya gider; dini yaşamdan, değerlerden ve millettten uzaklaşan şair, mahzun olmakta ancak kendini büsbütün uzak görmediği için de teskin olmaktadır. Aslında şiirin bu kısmı şairin değerlerinden uzak düşen insana ve dönemin seçkin sınıfına yaptığı göndermeleri barındırmaktadır.

Hundsnerscher'e göre kod birliklerinden, dil kodlamasıyla bir metin yapısı elde edilir, metin yapısından bir ifadenin kullanılması için kullanılan semantik ve sentaks ba-

kımından birbiriyle ilgili dil işaretleri anlaşılır (1983: 34-35). Bir metnin meydana gelmesi kendi içinde yapı sahibi olmuş kodlamalarla kelimeler ve tümcelerle mümkün olur. Metnin oluşumu muhtevanın oluşturulması sentaksın kurulması ve fonolojik ifade zincirlerinin kurulmasıyla mümkündür.

Yahya Kemal'in şiirleri değerler manzumesi olarak görülebilir. Dil, din, töre, estetik ve geleneklerden oluşan bu değerler manzumesi gelişip zenginleştikçe milletler yücelir, şahsiyet kazanır. Kültürel değerlerine sahip çıkmayan, onları küçük görüp horlayan toplumların gelecekları karanlıktır. Bu gerçeklerin farkında olan şair manzumelerini oluştururken muhtevada bu değerlere atıf yapmakta milleti millet yapan harca önem vermektedir.

Şiirlerini oluştururken dil işçiliğine önem veren Yahya Kemal, "Ok" şiiri hariç bütün şiirlerini aruzla yazmıştır. Aruzu ustalıklı Türkçeye uygulayan şair, bu şiirini Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâilü/ Fâ'ilün vezniyle yazmıştır. Metin oluşturulurken mısralar iki bende bölünmüş, ilk bent 13 mısradan ikinci bent 7 mısradan oluşturulmuştur. Mısralar arasında düz kafiyeye eşleşmesi vardır. Şiirin bent bölünmesi muhtevasına göre yapılmıştır. İlk bentte Atik-Valde Sokağı ve insanların veren peyzaj; ikinci bentte ise şairin ruhi durumunu aksettiren bölüm yer almaktadır.

Yahya Kemal'e göre, " Şiir kalpten geçen bir hâdisenin lisan hâlinde tecelli edışıdır. Düşündüklerimizi vezinle ve lisanla ifâde edişimiz şiir değildir. Bir mısram şiir olup olmadığı gayet âşikârdır. Derunî ahenk ile ifâde edilmişse şiirdir. Fakat duyulmaksızın yalnız vezin ve lisan mümaresiyle söylenen söz şiir olamaz" (Beyatlı, 1971: 48). Yahya Kemal'in birçok şiiri gibi bu şiiri de bir duygunun hikâyesidir. Duygular şiirde belirli sözcükler, tümceler veya imgelerle dile gelir. Şair için şiir, bir yaşantının duygular aracılığıyla yeniden kurgulanmasıdır.

Metni oluştururken kullandığı imgeler iftar, ramazan maneviyatı, oruç, fukara kızcağızları, top gürlütüsü, üzüntü ve şükürdür. Şair bu imgeleri yaşadığı toplumun anlayacağı ve kavrayacağı ortak kodlar üzerinden kurmuştur. Şiirin ilk bendinde bir Müslüman Sokağı, Ahmet Haşim'in deyişiyile bir "Müslüman saati" olan iftardan önceki an, dışarıdan bakan ancak o duyguları bilen şair tarafından başarıyla resmedilmiştir. İkinci bentte ise şair iç dünyasına yönelerek yaşadığı derin sarsıntıyı, Moda'da Müslüman diyarından ve yaşamından uzakta kalmanın verdiği acıyı anlatmaktadır. Ancak bu hissiyattan tamamen uzaklaşmamış olması ve oruçsuz olmanın verdiği neşesizlik ona sanki gurbetteymiş gibi gelmektedir. Yahya Kemal, şiirin son bölümünde iç dünyasındaki derin ıstırabı bu düşüncelerle aşmakta ve halen bu duygulara sahip olmanın bilinciyle şükrederek şiiri bitirmiştir.

4. Sonuç

Yahya Kemal bu şiirinde değerlerinden uzak kaldığı toplumla şiir aracılığıyla iletişime geçmiştir. Şair bu uzaklığın yarattığı burukluğu şiirle aşmaya çalışmıştır. Şair bir

anlamda kendi geçmişi, çocukluğu ve maneviyatını şiir aracılığıyla yaşamaktadır. Şiirin duyusunun deyişe dönüşmesi olduğunu anlatan Yahya Kemal duygularını, yaşantılarını Üsküdar'ın bu küçük sokağı ve burada yaşayanlarla ilgili intibaları üzerinden aktarmaktadır.

Yahya Kemal toplumdan uzak kalmanın, kendi tabiriyle Müslüman diyarından uzakta yaşamının ruhunda yarattığı derin ıstırapı "Atik Valde'den İnen Sokakta" adlı şiiriyle dışarı vurmaktadır. Milletın değerlerinden, hissiyatından uzakta yaşamak şairi üzmektedir. Bu şiir manevi değerlerin pek de makbul sayılmadığı, modern yaşam tarzının ve Batılı değerlerin zirve yaptığı 30'lu yıllarda halkın hissiyatını ve değerlerini anlayan, onlardan ayrı düşmüş olmanın burukluğunu yaşayan bir şairin duygularının dışarı vurumudur.

İletişim açısından değerlendirilen bu şiirde şairin toplumla hangi ortak kavramlar ve semboller üzerinden bağlantı kurduğu tespit edilmiştir. Şair; oruç, iftar, ramazan vb. kavramlar vasıtasıyla toplumla ve kendisiyle iletişim kurmakta bu kavramlarla toplumla yakınlaşmaya çalışmaktadır. Yahya Kemal'in "Atik Valde'den İnen Sokakta" şiiri, halkın hayatına yön veren inanç sisteminin merkezi değerlerinden olan ramazan orucunu ve oruçlu halktan uzak kalmanın yarattığı üzüntüyü ortak kodlar ve imgeler üzerinden aktarmaktadır. Metin bu anlamda icra gücü açısından sağlam kurulmuş, hissiyat buna uygun peyzaj ile ayrıntılı bir şekilde çizilmiştir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1995). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Ayvazoğlu, B. (1995). *Yahya Kemal Eve Dönen Adam*. İstanbul: Ötügen Yay.
- Banarlı, N. S. (1977). *Yahya Kemal'in Hatıraları*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Y. K. (1969). *Aziz İstanbul*. İstanbul: Devlet Kitapları, 1000 Temel Eser
- Beyatlı, Y. K. (1971). *Edebiyata Dair*, İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Y. K. (2012). *Kendi Gökkubbemiz*. İstanbul: Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti.
- Bolay, S. H. (1983). "Yahya Kemal ve Din", Ölümünün Yirmi Beşinci Yılında Yahya Kemal. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Çetin, N. (2009). *Şiir Tahlilleri 1*. Ankara: Öncü Kitap.
- Ergin, M. (1994). *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (1995). *Eski, Yeni ve Ötesi, Seçme Makaleler 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Herlitz, W., Hundsnurscher, F., Baumgartner, K., Fritz, G. (1983). *Modern Lengüistiğe Giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:22 (Çev.: Mehmet Akalın).
- Uysal, S. S. (1972). *İşte Gerçek Yahya Kemal - Yahya Kemal'le Sohbetler*. İstanbul: İnkilâp ve Aka Kitabevleri.